

ישראל גרוביט

בניי, היו קורין

לראשונה יוצא לאור ספר מקיף שחוקר את אחד מספרי חז"ל המרתקים ביותר: מדרש ה'פסיקתא דרב כהנא'

יש ספרים שכבר כשאתה קורא את שמם, אתה יודע שתהיה חייב לפתוח אותם. אולי אפילו לקנות.

אם לתאר חוויה מאוד סובייקטיבית, זה בדיוק מה שקרה לי כשרק נתקלתי בספר החדש של חוקר התלמוד והמדרשים פרופ' ארנון עצמון, "בניי, היו קורין פרשה זו". היה ברור לי שאשיג את הספר ואלמד אותו.

במקרה שלי, מדובר על תיקון מאוחר לרגע של מבוכה בשנות הנעורים. נער צעיר הייתי אז. תלמיד ישיבה עם נטייה לא מאוד פתורה לבריחה.

לא מאוד נעים לספר, אבל באותן שנות שחרות היו גם אתגרים. לפעמים היה זה החומר הלימודי שהרגיש קצת יבש מדי. לא מספק את הסקרנות הבערת.

וכך, בעיצומם של 'סדרים' מתוקנים, כשאחיי גיבורי התהילה גורסים להם עוד ועוד דפי גמרא בבקיאות נפלאה, הייתי בורח לי אל ה'אוצר'. שם אף פעם לא היה משעמם. התחושה הייתה כמו מסע בזמן ובמרחב.

ספרים עתיקים ועתיקים פחות. מחברים מעניינים, דפי שער, הקדמות, קולופונים וכל הטוב הזה שיש לעולם הביבליוגרפיה להציע. כמו שאפשר לשער, תלמיד חכם גדול, לא צומח משיטוטים בהקדמות הספרים. אבל ביבליופיל קטן, בהחלט שכן.

וכמו בכל אירוע בחיים, תמיד יבוא ה"מוצאי" שיטיח אותך בחזרה אל המציאות. במקרה הזה האירוע היה ביקור של תלמיד חכם מפורסם מאוד שנקלע לישיבה לשבת אחת. הלה ישב בחדרו ושקד על תלמודו כהרגלו. ואז, בעיצומו של סדר שוקק, הוא יצא מחדרו והכריז "אני מחפש ספר".

הוא נקב בשמו של הספר, אך איש לא ידע מהו והיכן הוא נמצא. "אין פה אף אחד שלמד פעם פסיקתא?" הוא גער בנו בנערה שצריכה לימוד.

וזה הרגע שבו נזכר מישהו באותו "נער האוצר". הוא ודאי ידע לעזור. היה זה רגע מרגש וכמעט רשמי. הנער נדחף אל חדרו של הגאון ועיניים טובות ננעצו בו. "אתה בוודאי תדע לעזור לי. הפסיקתא, של בובר. חייב להיות כאן".

כדי לקצר ברגעי המבוכה, רק אספר שזה היה רגע די מביך שלימד את סדר העדיפויות. "כשמתעסקים עם ספרים", נאמר לי, "חייבים לפני הכל להכיר את ספרי היסוד. את החשובים יותר. בחור שלא מכיר פסיקתא, אין לו מה לחפש ב'אוצר'".

ותורה שנלמדה באף, עומדת לשנים. יותר מעשור וחצי אחרי, כשנתקלתי בספר הזה שלראשונה מדבר על הפסיקתא ומנסה להציב בה כללים, ידעתי שהגיע הזמן להכיר.

יותר מכל שובה את הלב לשון החיבה המדרשית הזו. "בניי, היו קורין". היא סוחפת את הקורא בניחוח של אהבה גדולה פנימה אל בית המדרש.

אלא שכאן למדתי שיעור נוסף ויסודי בספרי יסוד. בשונה מספרים אחרים, ספרי יסוד לא מתמסרים בקלות לקוראיהם. כאשר רק התחלתי לעיין בו, גיליתי שבעצם מדובר בספר מחקר די 'כבד'. כזה שמיועד יותר לחוקרים שכבר מכירים את המקור ובאים עתה לדקדק באותיותיו ולהשוות את מקורותיו.

ובכל זאת, למרות האקדמיות הכבדה יחסית, חושבני שמומלץ מאוד לקרוא לפחות את הפרקים הראשונים.

גם אם לא נהפוך לחוקרי מדרש, הספר מזמין אותנו למפגש היכרות עם אחד מספרי חז"ל המרתקים ביותר: ה'פסיקתא דרב כהנא' (או כך פשוט: פסיקתא).

מי שקרא בספרות רבותינו הקדמונים, נפגש לא אחת במקור הזה. וכנראה שלא כולם יודעים שמדובר במדרש אגדה קדום וייחודי שנוצר ככל הנראה במאה השישית בארץ ישראל, ויש בו דרשות על קריאות התורה למועדים ולשבתות מיוחדות ואף להפטרות מסוימות.

מה שמייחד את הפסיקתא על כל שאר המדרשים, זאת העובדה שהמדרש הזה נכתב לצורך מאוד ייחודי. אם כל שאר המדרשים נכתבו ללמידה, הרי שהפסיקתא בעיקרה מיועדת לטובת המון העם הבא להתפלל בבית הכנסת. זהו לא מדרש שמסודר לפי החומש או הנביאים, אלא לפי מועדי השנה.

יותר משיש כאן מדרש למדני, ששייך לבתי המדרש, יש כאן מפגש חצי-פיוטי שנוגע לקהל המתפללים בבתי הכנסת. או, בלשונו של עצמון, יש כאן "שחזור המפגש הרוחני והתרבותי שהתרחש בין שכבת החכמים והדרשנים לבין הקהל המגוון של באי בתי הכנסת".

ואיך קרה שדווקא המדרש המונגש הזה, היה פחות מוכר במשך השנים? עצמון עצמו מסביר כי: "איתרע מזלה של הפסיקתא והיא כמעט ואבדה מארון הספרים היהודי, ואף לאחר שהתגלתה ושוחזרה עדיין רב בה הנסתר על הנגלה".

ככל שזה מפתיע, מסתבר שמעולם לא פורסמה מונוגרפיה כוללת על הפסיקתא, והספר החדש של עצמון נועד למלא חלל זה ולאפשר להציץ לסדנתו של עורך הפסיקתא.

בספר שלושה שערים עיקריים: השער הראשון כולל פרקי פרקי מבוא ובהם התייחסות מפורטת לכל ההיבטים הבסיסיים של חקר הפסיקתא; בשער השני, עיקרו של הספר, מופיעה קריאה עקבית ושיטתית במבחר פסקאות מתוך הפסיקתא מתוך כוונה לזהות את קולו הייחודי של עורכה או מחברה, והשימוש שעשה במקורותיו הגולמיים; והשער השלישי עוסק בניסיון להכללת הממצאים לתובנות כלליות באשר לעריכתה של הפסיקתא וההקשרים התרבותיים, הספרותיים וההיסטוריים שבהם נוצרה.

כמו שכבר פתחנו, הספר בעיקרו הינו ספר מחקר, אך גם מי שלא שורד את הקריאה השיטתית, מרוויח היכרות חדשה ומרתקת עם אחד ממקורות החז"ליים המרתקים. •

צבי עדי הנני העני

- לפעמים אני
- שאריות של טראומה
- קלפות של ארועים
- אסף מקרי
- של רגשות מעוותים
- כמו ציץ נובל
- במרפסת
- הציר יבש
- יצל
- לפעמים עני
- מקבץ רגשות
- די פשוטה
- לעוברים ושבים
- בולעת אל חיקה
- טללי אהבה.

משוררים? שילחו את השירים שלכם למייל magazine@hamakom.social ונשמח לפרסם במדור

בניי, היו קורין פרשה זו
עריכה ומשמעות בפסיקתא דרב כהנא
פרופ' ארנון עצמון
הוצאת מאגנס
451 עמודים